

LAST FOLIO – Flugt og redning

Janus Møller Jensen, direktør for Dansk Jødisk Museum

Man fornemmer instinktivt, at her er noget på spil. Bøgerne er ældet og mørnet, rummene er forladte og forfaldne, men de minder fortsat om et levet liv og tanker, der engang udspillede sig her. Noget er afbrudt, forladt, men hvorfor? Hvad er der sket? Hvorfor er folk ikke vendt tilbage?

I 1942 blev jøder i Slovakiet arresteret og deporteret til nazisternes udryddelseslejre. Tilbage stod blot de tomme bygninger og de efterladte bøger. Yuri Dojcs billeder fastholder og bevarer mindet om en dramatisk begivenhed, hvor 6 millioner jøder og mere end 9 millioner andre blev systematisk slået ihjel. Samtidig viser billederne, at tiden ikke har stået stille. Rummet og bøgerne går langsomt i opløsning. Det gør erindringen også. For hvem husker og hvem fortæller? Historien findes kun, hvis den fortsat bliver fortalt. På den måde bliver fotografierne også et sindbillede på disse tider, hvor de sidste vidner til nazismens forbrydelser stille forsvinder. De minder os om, at vi har en forpligtelse til at huske ikke kun for ofrene og deres efterkommeres skyld, men som et led i at modarbejde, at det kan ske igen.

I den slovakiske skole kom børn og lærere ikke tilbage. I Danmark er historien anderledes. Langt de fleste jøder nåede at flygte til Sverige, og de knap 500, der kom i koncentrationslejre, blev behandlet anderledes på grund af den danske samarbejdspolitik med nazisterne. Efter krigen blev flugten til historien om redningen af de danske jøder og en vigtig fortælling i de danske bestræbelser på at blive betragtet som en del af de allierede. Det er senere blevet en stærk del af en dansk national fortælling om modstand, heroisme og et særligt dansk humanistisk sindelag.

Men det er også en historie om lidelse og flugt, om usikkerhed, frygt og angst, om afvisning af tyske jødiske flygtninge i 1930'erne, om psykiske mén og ar, om ødelagte familier og mennesker, som også har krav på at blive fortalt. Billederne giver også anledning til at reflektere over, hvordan livet fortsætter efter sådanne kriser. I Danmark vendte flygtningene tilbage til deres hjem, men frygten og oplevelserne havde sat deres præg. Verden var forandret og kunne ikke blive den samme igen.

Dansk Jødisk Museum har til opgave at formidle 400 års dansk jødisk historie. Det er en historie der udspiller sig i spændingsfeltet mellem tolerance og antisemitisme, integration og forfølgelse, tradition og fornyelse – mellem lys og mørke. Problematikker der fortsat er relevante, netop nu hvor antisemitismen de senere år har været i vækst i Danmark. Det bedste middel mod frygt og fremmedhad er oplysning og dialog. *Last Folio* inviterer til refleksion og eftertanke over fremmedhadets og frygtens konsekvenser, netop som vi her i 2022 markerer 400-året for dansk jødisk historie. Tak for samarbejdet om at huse og vise udstillingen til Det Kongelige Bibliotek.